

Bulletin České asociace pedagogického výzkumu 1/2016

V prvním čísle Bulletinu přinášíme mnoho nových informací pro komunitu pedagogů. Za pozornost stojí anotace nových knih a aktuálních čísel pedagogických časopisů. Připomínáme také výstavu ke 140. výročí časopisu Komenský.

výbor ČAPV

Z VÝBORU ČESKÉ ASOCIACE PEDAGOGICKÉHO VÝZKUMU

1. Informace od předsedy

Oznamujeme členům, že Česká asociace pedagogického výzkumu byla na základě upravených stanov zaregistrována coby zapsaný spolek podle nového občanského zákoníku. Nově tedy zní oficiální název Česká asociace pedagogického výzkumu, z. s. Děkujeme všem členům asociace za aktivní podporu v tomto poněkud komplikovaném procesu.

Petr Novotný, předseda

2. Letošní konference ČAPV

Ve dnech **15.–16. 9. 2016** se na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích bude konat **XXIV. konference České asociace pedagogického výzkumu Síťování (networking) v pedagogickém výzkumu**. Síťování (networking) je v rámci pedagogického výzkumu realizováno v nejrůznějších podobách a kontextech, může však být také předmětem výzkumu. Konference by měla vytvořit prostor pro diskusi těchto témat i pro hledání možností, jak vytváření sítí v pedagogickém výzkumu posílit. Konferenci budou předcházet metodologické semináře, které se budou konat dne 14. 9. 2016. Přihlašování na konferenci bude probíhat od 15. března do 15. dubna 2016. Podrobnější informace nejen k přihlášení budou k dispozici na <http://www.capv.cz/index.php/konference/aktualni-konference>.

Iva Žlábková

3. Nové tváře v ČAPV

K datu zveřejnění Bulletinu ČAPV byli nově na základě přihlášení a po souhlasném projednání výborem přijati do řad členů ČAPV noví členové (v abecedním pořadí):

- **PhDr. RNDr. Jan D. Bláha, Ph.D.**, Katedra geografie, Přírodovědecká fakulta UJEP, Ústí nad Labem. Deklarovaná oblast zájmu: Kartografie, kulturní geografie, kulturní antropologie.
- **Mgr. Eva Machů, Ph.D.**, Ústav školní pedagogiky, Fakulta humanitních studií UTB, Zlín. Deklarovaná oblast zájmu: Edukace nadaných žáků.
- **Mgr. Petr Meyer**, Katedra geografie, Přírodovědecká fakulta UJEP, Ústí nad Labem. Deklarovaná oblast zájmu: Geografie vzdělávání, geoinformatika, 3D modelování.
- **doc. PaedDr. Ladislav Podroužek, Ph.D.**, Katedra pedagogiky, FPE ZČU, Plzeň. Deklarovaná oblast zájmu: Primární pedagogika a didaktika přírodovědných předmětů.

- **PhDr. Šárka Veselá**, SŠ, MŠ a ZŠ pro sluchově postižené, Praha. Deklarovaná oblast zájmu: Možnosti vzdělávání a rozvoje žáků s vývojovými poruchami řeči, možnosti rozvoje jejich čtenářství.

Novým členům a členkám byl zaslán přijímací dopis se základními informacemi. Přejeme jim ještě touto cestou profesní elán, neutuchající zájem o pedagogický výzkum a mnoho úspěchů. Od nových kolegů očekáváme, že vnesou do činnosti asociace nové podněty a budou pro komunitu pedagogického výzkumu aktivními, platnými a perspektivními členy.

Petr Novotný, předseda

KONFERENCE – SEMINÁŘE – WORKSHOPY

- Ve dnech 17.–18. 3. 2016 se v Ostravě uskuteční konference ČPdS **Perspektivy výchovy a vzdělávání v podmínkách současného světa**. Více viz <http://konference.osu.cz/cpds/>
- Ve dnech 22.–26. 8. 2016 se v Dublinu koná konference European Conference on Educational Research ECER 2016 s tématem **Leading Education: The Distinct Contributions of Educational Research and Researchers**. V rámci konference proběhne také tradiční Emerging Researchers' Conference. Více na www.eera-ecer.de/ecer-2016-dublin/
- Ve dnech 22.–26. 8. 2016 se koná v Číně na Universitě Beijing 16. světový kongres srovnávací pedagogiky. Hlavní téma: **Dialectics of Education: Comparative Perspectives**. Termín pro zaslání abstraktů je 15. 3. 2016. Více na wcces.2016.org
- Ve dnech 13.–15. 9. 2016 se v Leedsu uskuteční konference **British Educational Research Association**. Více viz <https://www.bera.ac.uk/beraconference-2016>
- Ve dnech 15.–16. 9. 2016 se na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích bude konat **XXIV. konference České asociace pedagogického výzkumu Síťování (networking) v pedagogickém výzkumu**. Více viz <http://www.capv.cz/index.php/konference/aktualni-konference>
- Ve dnech 30. 9.–2. 10. 2016 se v Oslu uskuteční konference International Society for Historical and Systematic Research on Textbooks and Educational Media **Heterogeneity and Educational Media**. Více viz <http://www.philso.uni-augsburg.de/en/lehrstuehle/paedagogik/igschub/news/>
- V termínu 20.–21. 10. 2016 se v Ostravici uskuteční konference Pedagogická diagnostika a evaluace 2016 s podtitulem **Účinnou diagnostikou a evaluací k vyšší kvalitě vzdělávání**. Bližší informace budou brzy zveřejněny.
- Seznam dalších prestižních zahraničních konferencí týkajících se výzkumu vzdělávání zaštitěných **European Association for Research on Learning and Instruction (EARLI)** je dostupný zde: http://www.earli.org/conferences/Sig_Conferences/Sig_Conferences_in_2016

NOVINKA: Orbis scholae 3/2015

Druhé číslo časopisu Orbis scholae roku 2015 uveřejňuje následující studie: Teaching Science Effectively: A Case Study on Student Verbal Engagement in Classroom Dialogue (A.-K. Schindler, A. Gröschner, T. Seidel), Practice What You Teach: A Video-Based Practicum Model of Professional Development for Elementary Science Teachers (E. Berson, H. Borko, S. Million, E. Khachatryan, K. Glennon), Video Clubs: EFL Teachers' Selective Attention Before and After (E. Minaříková, M. Pířová, T. Janík, K. Uličná), Ability to Notice Mathematics Specific Phenomena: What Exactly Do Student Teachers Attend to? (N. Vondrová, J. Žalská), Changes in Pre-Service Teachers' Beliefs About Mathematics Teaching and Learning During Teacher Preparation and Effects of Video-Enhanced Analysis of Practice (S. Mohr, R. Santagata), Case-Based Learning in Initial Teacher Education: Assessing the Benefits and Challenges of Working with Student Videos and Other Teachers' Videos (K. Krammer, I. Hugener, M. Frommelt, G. Furrer Auf der Maur, S. Biaggi).

<http://www.orbisscholae.cz/>

Pedagogická orientace 5/2015

Páté letošní číslo časopisu Pedagogická orientace uveřejňuje následující studie: Skryté kurikulum, žité příběhy. Narativy studentů učitelství o škole (K. Lojdová), Pedagogika a paradigmatický obrat v metodologii a teorii (R. Šíp), Subjektivní percepce profesních počátků vysokoškolských učitelů odborné angličtiny: kvalitativní výzkum didaktických znalostí obsahu (J. Jašková).

<https://journals.muni.cz/pedor>

NOVINKA: Pedagogika 5/2015

Páté letošní číslo Pedagogiky obsahuje stati: Naturalistic, Romantic, Liberal: Philosophical Tenets of Modern Pedagogy in the Context of Postmodern Critique (J. Hábl), Innovation pédagogique et démocratisation de l'école : un rapport pour le moins problématique (J.-Y. Rochex), Child, Pupil, School and the Reform of Society – a Few Notes Regarding the Czechoslovakian Inter-War Pedagogical Reform Debate (D. Kasperová), Conceptualisation of the Child and Childhood by Future Pre-School Teachers (A. Wiegerová, P. Gavora), Opening the School to Support Children: The International Primary Case (M. Marešová), Constructivism in Teaching the Mother Tongue or How to Teach the Czech Language Better to Czech-Speaking Children (E. Höflerová).

<http://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika>

NOVINKA: Studia paedagogica 4/2015

Čtvrté letošní číslo časopisu Studia paedagogica obsahuje následující stati: The Dutch Lifelong Learning Scene: Continuing Unresolved Issues and Two Alternative Perspectives (T. van Dellen), School Administrator Self-Esteem and Its Relationship to Trust in Teachers (M. Bilgin-Aksu, T. Aksu, S. Polat), Beliefs of Czech Teachers as a Prerequisite for Effective Teaching (J. Straková,

J. Simonová), Mapping the Relationship Between Higher Education and Sustainable Development (C. Holm, A. Martinsen), Surrogate Grandparents as Actors in Intergenerational Learning (M. Rabušicová, K. Pevná, Z. Vařejková).

<http://www.studiapaedagogica.cz>

NOVINKA: E-pedagogium 3/2015

Letošní třetí číslo E-pedagogia uveřejňuje následující odborné články a statě: Je formování dějinného vědomí vychovatelským úkolem? Nietzschevská inspirace pro dnešní dobu (Martin Strouhal), Aktuální otázky a současné perspektivy dějin pedagogiky (L. Šlehofer), Poznámky k metodologickým problémům dějin pedagogiky (J. Koťa), Dějiny pedagogiky v díle českých profesorů pedagogiky (R. Váňová), K Deweyho pojetí dějin a jejich výuky (M. Čermáková), Odlišnosti v hodnotových výpovědích českých a slovenských žáků (H. Vomáčková, D. Cihlář). Specifické rysy kyberšikany u českých dětí v kontextu systému všeobecné primární prevence (pohledem kvantitativně-kvalitativního výzkumu (K. Kopecký), Senioři ve světě nových médií a fenomén digitálního vyloučení v zemích Visegrádské čtyřky (Ł. Tomczyk), Informačné a komunikačné technológie v edukačnom procese a úlohy pedagoga (P. Polakovič, R. Dubovská), Vzdělávací funkce jazyka v místní komunitě (K. Burešová), Tendence vyhledávat mimořádné prožitky jako faktor ovlivňující učení (D. Culková).

<http://www.pdf.upol.cz/rychle-odkazy/casopis-e-pedagogium/>

Sociální pedagogika 2/2015

Druhé letošní číslo Sociální pedagogiky obsahuje studie: Vnímání vlastní účinnosti pedagogických pracovníků v oblasti institucionální péče o děti a mládež (K. Hrbáčková, A. P. Šafářková), Transformace systému péče o ohrožené děti očima ředitelů dětských domovů (S. Vávrová, R. Kroutilová Nováková), Faktory ovlivňující formu náhradní rodinné péče (M. Chrenková, K. Cilečková, A. Hašková), Služba sociální prevence raná péče – alternativa pro ústavní péči i výzva pro sociální pedagogiku (Z. Šándorová, B. Faltová), Transformace náhradnej starostlivosti na Slovensku – proklamácie a realita (A. Škoviera), Sociálna inteligencia – významný atribut v pomáhajúcich profesiách (M. Frankovský, Z. Birknerová).

<http://soced.cz>

NOVINKA: Scientia in educatione 2/2015

V letošním druhém čísle časopisu Scientia in Educatione jsou uveřejněny následující stati a studie: Úvodník k trojici článků věnovaným disertačním pracím v oboru didaktika biologie, fyziky a chemie (Vojtěch Žák, Martin Rusek, Lenka Pavlasová), Disertační práce se zaměřením na didaktiku biologie v České republice v letech 2004 – 2013 (Lenka Pavlasová), Analýza disertačních prací z didaktiky chemie obhájených v České republice v letech 2003–2014 (Martin Rusek), Disertační práce z didaktiky fyziky obhájené v České republice v letech 2004 až 2013 – přehled a analýza (Vojtěch Žák), Pozice Omega – specifická fáze vnímání pojmu nekonečno (Jiří Cihlář, Petr Eisenmann, Magdalena Krátká), Rostlinné invaze v povědomí studentů vybraných gymnázií (Anna Florianová), Výuka evoluční biologie na základních a středních školách (Lucie Hlaváčková).

<http://www.scied.cz/>

Lifelong Learning 3/2015

Třetí číslo roku 2015 časopisu Lifelong Learning – celoživotní vzdělávání obsahuje tyto stati a studie: Výzkum organizačního klimatu fakult připravujících učitele (H. Grecmanová, M. Dopita), Sociálně kompetence a globálně zručnosti – profesijné kompetence vysokoškolských učitelů v inženýrském vzdělávání (E. Svitačová, T. Šeben Začková), Analýza chování s rysy závislosti a primární prevence u prezenčních studentů Masarykovy univerzity (P. Kachlík), Žákovská participace na komunikaci jako produkt interakcí mezi učitelem a žákem (K. Šedová, Z. Šalamounová), Prevence ozbrojených útoků na školách jako součást didaktiky mimořádných situací (M. Kovaříková), Volba dalšího vzdělávání a kariérové poradenství v základních školách očima žáků (L. Ďurišová), Typologie mezigeneračního učení mezi učiteli (K. Brücknerová, P. Novotný), Možnosti využití arteterapie u dospělých a seniorů (L. Sejščová).

<http://lifelonglearning.mendelu.cz>

NOVINKA: MAGISTER: reflexe primárního a preprimárního vzdělávání ve výzkumu 1/2015

V prvním čísle roku 2015 byly publikovány tyto výzkumné texty: Identifikácia rodičovských výchovných stratégií uplatňovaných vo výchove svojho dieťaťa v subjektívnych interpretáciách (M. Tománková, D. Kostrub), Věcní a vnitřní činitelé směřování k učitelství pro mateřské školy (R. Burkovičová), Pojem a význam puberty v pedagogické praxi z pohledu studentů učitelství 1. stupně základní školy (M. Rašková) a Žák, který ví a zná, aneb význam podnětné interakce pro efektivní komunikaci v primární škole (D. Provázková Stolinská). V tomto čísle můžete nalézt také recenzi na odbornou publikaci Multikulturní kompetence studentů pomáhajících profesí, Hladík, J. (P. Částková – rec.).

<http://kpv.upol.cz/magister.php>

NOVINKA: Journal of Technology and Information Education 2/2015

Druhé číslo roku 2015 časopisu JTIE obsahuje výzkumné studie: Akceptace informačních a komunikačních technologií učiteli a její vývoj mezi roky 2004 a 2015 (M. Chráska), Jak vnímají vybrané technické a didaktické pojmy učitelky mateřských škol (E. Roučová), Interaktivita ICT zařízení (M. Kortan, M. Prokýšek), IKT vo vzdelávaní ako prostriedok na rozvoj priestorovej predstavivosti (V. Tomková), Prostředí dynamické geometrie jako kognitivní nástroj v matematickém vzdělávání (V. Polášek, L. Sedláček), Proces vzdelávania študentov v oblasti IKT pre manažérsku prax (V. Bolek), Proces hodnotenia srozumiteľnosti prenosu slovenského posunkového jazyka v e-vzdelávaní sluchovo postihnutých (J. Filanová).

<http://jtie.upol.cz/>

Historia scholastica 2/2015

Co zmůže pedagogika, aneb krize lidskosti jako výzva pro edukaci (Z. Helus), Teaching History During War Time – Preparation of history teachers at the University of Latvia during World War II (A. Abens), A System Outside the System: Czech Salesians and their Clandestine Summer Camps in the 1970s and 1980s (D. Dvořák, J. Vyhnálek), Tvorba Juraja Čečetku

a ideológia Slovenského štátu v rokoch 1939–1945 (B. Kudláčková, L. Valkovičová), Česká reformace a proměny kultury mezi husitstvím a Bílou horou (J. Pánek), Výchova v období totalit a muzejní podsbírky Národního pedagogického muzea a knihovny (M. Pánková), Sen o všemohoucnosti: sebeklam socialistické pedagogiky v Polsku (D. Stepkowski), Příběh jilemnického gymnázia (R. Váňová), Varia: Historie již téměř zapomenutá: Jak tým doktora Karla Rašky zabránil rozšíření epidemie skvrnitého tyfu z Terezína (K. Raška, Jr.), Jak vzniká poezie – a trochu historie (P. Kohn).

<http://www.historiascholastica.com>

Journal of Pedagogy 1/2015

První, speciální, letošní číslo časopisu Journal of Pedagogy s názvem Trends in Cognitive Education obsahuje následující studie: From dynamic assessment of cognitive abilities to educational interventions: Trends in cognitive education (I. Kovalčíková), The relationship between fluid intelligence and learning potential: Is there an interaction with attentional control? (M. Filičková, I. Ropovik, M. Bobaková, I. Kovalčíková), The development of a new method of idiographic measurement for dynamic assessment intervention (E. Hurley, R. Murphy), Computational psycholinguistic analysis and its application in psychological assessment of college students (D. Kučera, J. M. Havigerová), Executive functioning in three groups of pupils in D-KEFS: Selected issues in adapting the test battery for Slovakia (J. Ferjenčík, M. Slavkovská, J. Kresila), Effects of story mapping on third-grade students with Attention Deficit Hyperactivity Disorder (J. N. Chavez, J. Martinez, R. S. Pienta), Asking better questions! A review of the pedagogical strategies used in one senior level award in Scotland (M. Thorburn, K. Seatter), An Evaluation of the preservice English teacher education in a university in China: Pros and cons from an insider's journey of learning (W. Ping).

<http://www.degruyter.com/view/j/jped>

NOVINKA: Pedagogika.sk 1/2016

První letošní číslo časopisu Pedagogika.sk obsahuje studie: Spôsob výchovy v rodine ako zdroj sebapoňatia pubescenta (V. Ďuricová, M. Hašková), Žalovanie a hierarchia – etnografická analýza Z. Stoláriková).

<http://www.casopispedagogika.sk/>

KNIHY – SBORNÍKY: PRÁVĚ VYCHÁZÍ...

NOVINKA: Vlčková, K., Lojdová, K., Lukas, J., Mareš, J., Šalamounová, Z., Kohoutek, T., & Ježek, S. (2015). *Z posluchárny za katedru: Mocenské vztahy ve výuce studentů učitelství*. Brno: Masarykova univerzita.

Anotace: Monografie prezentuje výsledky výzkumu ustavování a uspořádání mocenských vztahů ve výuce studentů učitelství, kteří se při své dlouhodobé praxi ocitají ve školních třídách coby nastávající učitelé. Autoři vycházejí z tradiční teorie relační moci Frenche a Ravena a na základě videonahrávek vyučovacích hodin, rozhovorů se studenty učitelství, jejich reflektivních deníků z praxí a dotazníkového šetření výuky studentů učitelství prostřednictvím výpovědí žáků popisují, jak studenti učitelství

v interakci se žáky pracují s legitimní, donucovací, odměňovací, expertní a referenční mocí. Kniha představuje typické situace, s nimiž jsou studenti učitelství při své praxi konfrontováni, a může tak sloužit budoucím učitelům stejně jako těm, kdo je na tuto dráhu připravují.

NOVINKA: Šalamounová, Z. (2015). *Socializace do školního jazyka*. Brno: Masarykova univerzita.

Na první pohled by se mohlo zdát, že ve škole se hovoří stejně jako všude jinde. Školní jazyk je však natolik specifický, že se o něm mnohdy uvažuje jako o cizím jazyce svého druhu. Od chvíle, kdy děti vstupují do školy a stávají se žáky, se proto spolu s učením konkrétních poznatků učí také to, jakým způsobem o nich hovořit. Tento proces, označovaný jako socializace do školního jazyka, přibližuje předložená monografie. Prostřednictvím empirického výzkumu ukotveného ve vyučovacích hodinách českého jazyka na druhém stupni základních škol nejprve popisuje, jak se žáci seznamují se školními pojmy a poté jakým způsobem pronikají do používání jazyka při práci s učebními postupy. Kniha tak ilustruje, jak se žáci stávají součástí specifického jazykového společenství, které je škole vlastní.

NOVINKA: Chráska, M., & Kočvarová, I. (2014). *Kvantitativní design v pedagogických výzkumech začínajících akademických pracovníků*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně.

Monografie je zaměřena na vybrané otázky metodologie empirického výzkumu v pedagogice, konkrétně na metody sběru dat v kvantitativně orientovaných pedagogických výzkumech. Metodologie monografie je postavena na obsahové analýze vybraných metod sběru dat, a to pedagogického pozorování, dotazníku, sociometrie, q-metodologie a sémantického diferenciálu. Hlavním cílem je identifikovat základní společné aspekty vybraných metod sběru dat, a zároveň jejich specifika, kterými se navzájem odlišují. Záměrem autorů je prezentovat na příkladech konkrétních technik sběru dat z reálných výzkumných šetření možnosti jejich konstrukce, validizace, odhadu reliability, aplikace, ale především statistické analýzy získaných dat. Důležitým dílčím cílem monografie je prezentovat tvorbu nástroje pro měření postojů žáků k edukační realitě (nástroj ATER) a jeho rozsáhlou validizaci s využitím specifických postupů včetně explorativní i konfirmativní faktorové analýzy.

NOVINKA: Majerčíková, J., Kasáčková, B., Kočvarová, I. (2015). *Předškolní edukace a dítě: výzvy pro pedagogickou teorii a výzkum*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií.

Publikace analyzuje vybrané otázky předškolní pedagogiky. Jejím cílem bylo zachytit a vyhodnotit výzvy a trendy v předškolní edukaci, tak jak se odrážejí v její teorii a statistických ukazatelích o mateřských školách v ČR. V první části publikace jsou reflektovány některé terminologické nejasnosti na poli předškolní pedagogiky. Text je veden snahou podpořit zpřesňování vědeckého jazyka a vytvořit prostor pro rozvíjení

pojmu v terminologii předškolní pedagogiky. Obsahem další části je teoretické vymezení oblastí výzkumů souvisejících s předškolní edukací. Jsou v ní identifikovány zajímavé výzvy pro pedagogický výzkum v předškolní pedagogice i samotné edukaci. Stať rovněž přináší stručný nástin výzkumného projektu, jehož cílem je odhalení světa současného dítěte na prahu povinného vzdělávání. Se záměrem vysledovat a vyhodnotit vývoj a případné trendy v institucionální předškolní edukaci v MŠ za období poslední dekády jsou v poslední části podrobně analyzována dostupná numerická data o mateřských školách v ČR.

NOVINKA: Pacholík, V., Lipnická, M., Machů, E., Leix, A., Nedělová, M. (2015). *Specifika edukace dětí se speciálními vzdělávacími potřebami v mateřských školách*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně.

Publikace předkládá vybraná témata z oblasti přístupů ke vzdělávání dětí se specifickými vzdělávacími potřebami v mateřské škole. V první části se autoři věnují teoretickému vymezení systému podpory dětí se specifickými vzdělávacími potřebami. Druhá kapitola se zaměřuje na specifika přístupu ve vzdělávání dětí s tělesným postižením v běžné třídě mateřské školy. V další kapitole se autoři zaměřují na oblast dětí ze socio-kulturně znevýhodněného prostředí. Nepříliš často zmiňovanou problematikou je vzdělávání dětí z jazykově odlišného prostředí, které se věnuje další kapitola. Poslední kapitola se zabývá problematikou edukace nadaných dětí v mateřské škole.

NOVINKA: Spilková, V. (Ed.). (2015). *Klinická škola a její role ve vzdělávání učitelů*. Praha: Retida.

Publikace je výstupem projektu, jehož cílem bylo navrhnout model klinické školy a pilotně ověřit její vybrané znaky, zejména klinické pojetí pedagogických praxí. První kapitola zasazuje ústřední téma do širších kontextů a vyjasňuje klíčové koncepty – reflektivní model učitelského vzdělávání, realistický přístup k přípravě učitelů, klinicky založená příprava učitelů, klinická praxe, klinické zkušenosti. Dále jsou představeny vybrané zahraniční modely jako inspirace pro český kontext. Druhá kapitola je věnována tvorbě a ověřování nových forem klinické praxe a s ní provázaných kurzů. Ve třetí kapitole jsou prezentovány další zajímavé inovativní aktivity, které charakterizují klinickou školu jako vyšší úroveň spolupráce fakultní a vysoké školy při přípravě budoucích učitelů.

NOVINKA: Vošáhlíková, P. (2016). *Rákoska v dílně lidskosti: česká škola v 19. století očima účastníků*. Praha: Academia.

Vyhlášení všeobecné školní povinnosti v českých zemích v roce 1774 v rámci habsburské monarchie bylo prvním krokem na cestě školy k všeobecně respektované instituci. O charakteru a poslání školy rozhodoval stát i církev. Během 19. století nastolily české národně emancipační snahy témata jako otázka vyučovacího jazyka a interpretace národních dějin, literatury, umění, vědy, hospodářské prosperity apod. V oblasti socializace dětí a mládeže integrační roli škola plnila, její návštěva se stala

v průběhu 19. a 20. století pro většinu obyvatel samozřejmostí. Postupně se objevilo mnoho pokusů zdokonalovat ji. Vždy však platilo, že škola působila současně jako nástroj, zrcadlo i součást proměnlivého životního stylu a že toto různorodé poslání plní i nadále.

NOVINKA: Veteška, J. (2016). *Úvod do studia vzdělávání dospělých*. Praha: Portál.

Cílem publikace je představit vývoj a význam teorie a praxe vzdělávání dospělých a přiblížit vznik a rozvoj andragogické vědy v mezinárodním kontextu. Obsah je orientován jednak na teoretické poznatky z učení a vzdělávání dospělých, jednak na praktické aplikace do oblasti rozvoje a řízení lidí. Věnuje se také podnikovému (firemnímu) vzdělávání, kompetencím a kvalifikaci lektora či legislativě ve vzdělávání dospělých v ČR. Kniha je určena studentům VŠ, učitelům, akademickým a vědeckým pracovníkům, tutorům, lektorům, manažerům, a metodikům vzdělávání, tvůrcům vzdělávací politiky, personalistům a odborníkům na HR.

NOVINKA: Denglerová, D. (2015). *Testování kognitivních schopností dětí v kulturně rozmanité společnosti*. Brno: Masarykova univerzita.

Anotace: Předkládaný text se zabývá sociálně-kulturním aspektem vývoje kognitivních schopností. Charakterizujeme pozornost, vizuální percepci, kategorizaci a inteligenci. Zabýváme se možnostmi spravedlivého testování kognitivních schopností, především inteligence. Dále přinášíme výsledky vlastního výzkumu, který porovnává schopnosti vizuální percepce, pozornosti a kategorizace u dětí na počátku školní docházky v kontextu různých socio-kulturních prostředí. Porovnáváme romské děti pocházející ze sociálně znevýhodněného prostředí navštěvující tzv. přípravné třídy s dětmi z většinové populace. Děti (n=277) se lišily ve schopnosti kategorizace, méně ve vizuální percepci. Na základě výsledků jsme popsali několik konkrétních doporučení ke vzdělávání romských dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí.

NOVINKA: Lukášová, H. (2015). *Učitelské sebepojetí a jeho zkoumání*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií.

V publikaci byl učiněn pokus pojmenovat hlubší vnitřní proměnné učitelské profese, o něž se může opřít současné hledání požadavků na profesi i ve vztahu k profesním standardům v České republice. Měla by být příspěvkem k rozvoji pedeutologie tj. měla by přispět k rozvoji teorie učitelské profese v oblasti profesního sebepojetí učitele, která může být základem pedagogické praxe v oblasti autoregulace a autoevaluace. Učitelství je chápáno jako autentická profese, která se opírá o profesní ctnosti a etiku. Pojetí profesní učitelské identity je zaměřeno na reflexi vlastního profesního myšlení, prožívání a rozhodování, které si vyžaduje vždy jistou dávku invence a tvořivosti. Vedle sociální dimenze je věnována pozornost i učitelskému zdraví. Výzkum subjektivní učitelské zdatnosti přinesl podněty pro formulaci perspektiv rozvoje učitelství z hlediska autoevaluace do budoucna.

NOVINKA: Průcha, J., & Kansanen, P. (2015). *Školní vzdělávání ve Finsku*. Praha: Karolinum.

Publikace je u nás prvním systematickým objasněním finského školství, jeho vývoje a současného fungování. Seznamuje čtenáře s kontextem, v němž finský vzdělávací systém funguje, tj. politické, ekonomické a kulturní determinanty, včetně soudobé vzdělávací politiky. Hlavní části knihy jsou věnovány objasněním všech sektorů vzdělávacího systému, od předškolního školství, primárního, sekundárního a terciárního školství až k vzdělávání dospělých. Speciální kapitola, jejímž autorem je prof. P. Kansanen, se zabývá přípravou učitelů. Publikace vcelku vysvětluje, na základě čeho dosahuje finské školství mezinárodně oceňovaných úspěchů. Zároveň poukazuje na současné problémy v důsledku ekonomických potíží.

Pospíšilová, H., & Komínková, L. (2015). *Svět školní družiny*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Školní družina je tradičním školským zařízením, které dětem nabízí širokou paletu činností. Autorky v knize předkládají výsledky dlouhodobého výzkumného šetření realizovaného v prostředí školní družiny. Prostřednictvím etnografického zkoumání přináší kniha netradiční úhel pohledu na školní družinu, kde jsou zobrazeny ústřední znaky chodu školní družiny ve spojitosti s jejími hlavními aktéry – dětmi a vychovatelkami. Čtenáři dostávají možnost zamyslet se nad klíčovými momenty každodenní reality školní družiny v oblasti organizačních a materiálních podmínek i činností ve školní družině. Kniha zároveň nabízí vhled do charakteristik a dynamiky dětských kolektivů, kolektivu vychovatelek s přesahem k vedení školy.

Muchová, L. (2015). *Morální výchova v nemorální společnosti?* Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

Autorka vychází z popisu různých aspektů života současné společnosti, v nichž se nějakým způsobem projevuje krize. Jako odbornice v oblasti pedagogiky a náboženské pedagogiky si klade otázku, do jaké míry může cestě z krize pomoci výchova k morálním hodnotám. V této souvislosti nejprve vymezuje základní pojmy spojené s morálkou a etikou a popisuje významné etické filosofické systémy v minulosti. Zabývá se také příspěvkem psychologie k výzkumu vývoje morálky dětí a mladých lidí a k morální výchově. Věnuje se též vztahu filosofické a teologické etiky a pluralitě morálních hodnot v současné společnosti. Autorka analyzuje také různé aspekty morální výchovy v rodině a ve škole, a to s ohledem na celkové klima instituce školy, na obsahy jednotlivých vyučovacích předmětů a speciálně na pojetí předmětů Etická výchova a Náboženská výchova. Teoretický výklad je vždy doplněn konkrétními didaktickými příklady. Závěrečná kapitola se stručně zabývá etickými kompetencemi učitele.

Kaleja, M. (2015). *(Ne)připravený pedagog a žák z prostředí sociální exkluze*. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik.

Předložená monografie svými výzkumnými výsledky poukazuje na připravenost pedagogů k edukaci dětí a žáků z prostředí sociální exkluze, kterou lze hodnotit jako významně insuficientní. Řešené téma bylo součástí celorepublikového výzkumného záměru a bylo výzkumně diverzifikováno do tří oblastí. Středem zájmu byla orientace pedagogů v relevantních otázkách zasahujících do procesu školní edukace. Zajímala nás reálná terénní praxe pedagogů, zejména jejich přístup k aplikaci podpůrných opatření. Jejich pohled na inkluzivní vzdělávání byl nedílnou součástí monitoringu. Ve všech oblastech byly identifikovány rezervy negativně determinující vlastní připravenost. Do kvantitativně orientovaného výzkumu bylo zapojeno celkem 2005 respondentů z 13 krajů republiky, pracujících na všech typech základních škol. Výzkumná zjištění potvrzují důležitost a aktuální potřebu nové efektivní koncepce systému dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků a zavedení kariérního (kvalifikačního) růstu pedagogů.

Kniha je zdarma ke stažení [zde](#).

Chejnová, P. (2015). *How to ask a professor: Politeness in Czech academic culture*. Praha: Karolinum.

Publikace se věnuje zdvořilostním strategiím, které volí čeští univerzitní studenti při kontaktu s fakultou. Kniha se věnuje i zdvořilosti v České republice, např. diglossii (kontextům, v nichž je užívána spisovná či obecná čeština), jmennému a zájmenému oslovení v české společnosti a české akademické sféře, formulování žádostí v češtině v kontrastu k angličtině a dalším jazykům. Kniha zahrnuje dvě studie týkající se studentských žádostí adresovaných fakultě, první se věnuje e-mailům obsahujícím žádost o informaci, druhá analyzuje dotazy zveřejněné na studentském informačním webovém fóru. Pozornost je věnována oslovení, úvodním a závěrečným formulím, míře přímosti vyjádření a gramatickým, lexikálním i dalším modifikačním prostředkům.

Šobáňová, P., et al. (2015). *Vzdělávací obsah v muzejní edukaci*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Přestože dnes se o edukační roli muzea již většinou nepochybuje a nabídka vzdělávacích aktivit patří ke standardní nabídce služeb muzeí, stále zůstává neřešenou řada specifických didaktických problémů muzejní edukace. Jedním z nich je i problém jejího obsahu a způsobů pedagogické práce s ním. Autoři této knihy se proto tohoto ryze didaktického tématu chopili a podrobili detailní analýze proces konstruování obsahu ve vyučovacím procesu vázaném na muzeum a jeho relaci k učení návštěvníků. Věřící, že jejich kniha bude užitečná jak muzejním pedagogům v praxi, tak případným dalším výzkumníkům, kteří se zabývají edukačními procesy vázanými na kulturní a paměťové instituce.

Šobáňová, P. (2014). *Muzejní expozice jako edukační médium 1 a 2*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Dvousvazková publikace přináší řadu nových poznatků k tématu muzea a edukačních procesů, které se odehrávají v jeho expozicích. Kniha je věnována muzejní prezentaci a jejímu didaktickému rozměru. Téma je zasazeno do širokých souvislostí muzeologického a muzejněpedagogického myšlení a muzejní expozice jsou zde vymezeny jako specifické a nezastupitelné edukační médium, jehož účinnost významně stoupá díky dnešnímu využívání didaktických exponátů, interaktivních nebo multimediálních prvků a dalších inovací. Kromě výčtu a detailního objasnění podstaty těchto inovací se první svazek knihy zaměřuje také na klasifikaci přístupů k tvorbě expozic a na interakci exponátu a návštěvníka. Autorka se zamýšlí nad možnostmi uplatnění známých pedagogických zásad v expozicích a formuluje rovněž řadu doporučení k jejich tvorbě. Obsah druhého svazku knihy je tvořen popisem a vyhodnocením kvalitativního výzkumu, jehož cílem byla analýza a hodnocení současných českých expozic. Autorka se pokusila zjistit, jaká témata dnes expozice prezentují a co tvoří jejich obsah; zaměřila se také na principy a strategie, které jejich tvůrci uplatnili. Zvláště zkoumala, zda bylo při přípravě nových expozic zohledněno vzdělávací hledisko a zda expozice fungují jako edukační médium.

Švec, V., et al. (2014). *Znalostní báze učitelství*. Brno: Masarykova univerzita.

Znalostní báze a její reflexe je hlavním zdrojem utváření a rozvíjení učitelovy profesionality. Tato publikace se v devíti kapitolách zaměřuje na znalosti pedagogické a oborově didaktické. Tato výzkumná monografie vychází z dynamického pojetí znalostí, které umožňuje hlouběji pronikat do procesu jejich osvojování.

Zezulková, E. (2015). *Vybrané faktory komunikační kompetence žáků v primárním vzdělávání*. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik.

Monografie pojednává o čtenářské gramotnosti v kontextu komunikační kompetence. Podrobněji se orientuje na procesy porozumění čtenému textu a čtenářské záměry u vybraných skupin žáků různých typů základních škol v primárním vzdělávání. Odborné pedagogické, speciálněpedagogické a psychologické poznatky jsou doplněny interpretací výsledků aktuálních výzkumných zjištění. Procedurou srovnávací analýzy byl vyhodnocen vzdělávací progres u žáků 3. ročníků ve vybraných oblastech čtenářské gramotnosti a popsány silné a slabé stránky edukační reality, související s kurikulárními postuláty.

Kniha je zdarma ke stažení [zde](#).

Vážené členky a členové České asociace pedagogického výzkumu,

vlastní, byť minimální rozpočet je jedním z předpokladů úspěšného fungování asociace. Zajišťujeme tak hladký chod asociace a mimo jiné tak můžeme např. platit každoroční poplatek evropské asociaci a poskytnout tak našim členům výhodu sníženého poplatku na jejich každoročních konferencích. I proto je podle článku V., bodu 4. Stanov ČAPV jednou z povinností člena pravidelně platit členské příspěvky.

Žádáme tedy všechny členy o brzkou úhradu dosud neuhrazených členských příspěvků. Členské příspěvky jsou stanoveny ročně ve výši 300,- Kč (základní), příp. 200,- Kč (snížená sazba jen pro interní doktorandy). Členský příspěvek se hradí za celý kalendářní rok.

Účet ČAPV, na který je možno členský příspěvek poukázat, je veden u České spořitelny pod číslem účtu 000000 – 2051199389 / 0800 (pobočka Felberova 4, Liberec), jako variabilní symbol uvádějte své členské číslo.

Své členské číslo najdete na webových stránkách Asociace, kde je jmenný seznam členů s uvedením členského čísla (<http://www.capv.cz>; Základní údaje → Seznam členů, nebo přímý odkaz zde <http://www.capv.cz/zakladni-udaje-o-capv/lenstvi-v-apv/seznam-clenu>). Zde je uveden seznam všech (i neplatících) členů.

V případě nejasností se obraťte na tajemníka ČAPV (Mgr. Pavel Čopf, email: 329107@mail.muni.cz) nebo i přímo na předsedu (novotny@phil.muni.cz, tel. 549 495 631).

Petr Novotný, předseda

Redakční poznámka: Bulletin ČAPV je dvouměsíčník, vychází vždy v sudých měsících. Informace o zajímavých konferencích a nových publikacích zasílejte na knecht@ped.muni.cz.

Informace o konferencích jsou uveřejňovány opakovaně, a to až do doby jejich konání. Informace o jednotlivých číslech časopisů jsou opakovány do doby, než je zveřejněno nové číslo. Informace o nových výzkumně anebo metodologicky zaměřených knihách jsou uveřejňovány opakovaně vždy ve dvou po sobě následujících číslech. Anotace publikací jsou v některých případech převzaty z podkladů dostupných na www stránkách jednotlivých vydavatelů a nemusí vždy vyjadřovat stanovisko redakce.

Výstava k 140. výročí časopisu Komenský

Srdečně zveme všechny příznivce časopisu na interaktivní výstavu, jež proběhne od 2. 3. do 30. 3. 2016 v knihovně Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, Poříčí 31, Brno.

Vernisáž výstavy se uskuteční 2. 3. od 15:00. Těšit se můžete na přípitek, úvodní slovo a občerstvení.

V rámci hudebního vstupu zazní skladby: En, etas iam aurea (organum kolem roku 1400) a Budte blahořečený (ze hry Nebe na zemi; Jaroslav Ježek, V+W) v provedení Radka Korčáka, Vladimíra Richtera (zpěv) a Petra Haly (klávesy).

www.ped.muni.cz/komensky/

Časopis Komenský číslo 3, ročník 140

V březnu 2016 vychází třetí číslo 140. ročníku časopisu Komenský. Jako téma rozhovoru zvolili novou metodu, která se rozvíjí zejména ve Velké Británii, a u nás je téměř neznámá. Už jste měli někdy pocit, že si s kolegy nebo se žáky nerozumíte? Může to být tím, že namísto abychom komunikačnímu partnerovi naslouchali, vnášíme do rozhovoru vlastní předpoklady a „zanášíme“ ho vlastními pojmy. Možnost hloubkového porozumění druhému si tak uzavíráme. Otevřít dveře k druhému umí metoda čistého jazyka. Ředitel základní školy v Greasby Mark Cotton uplatňuje metodu čistého jazyka jak v řízení školy (ve vztahu ke kolegům), tak i ve výukovém procesu (ve vztahu k žákům). Metodu čistého jazyka v životě školy důkladně představí spolu s lektorkou Caitlin Walker.

V rubrice **Z výzkumů** otevíráme některé výchovné otázky současné české školy. Výchovná funkce školy je dobře patrná v prevenci sociálně patologických jevů. Požádali jsme proto předního odborníka v této oblasti Michala Miovského o shrnutí primární prevence rizikového chování v českých školách v posledních 15 letech. Michal Miovský zdůrazňuje, že role základní školy v prevenci je zcela nezastupitelná, neboť pojímá všechny klíčové věkové cílové skupiny ve všeobecné populaci a současně nabízí zcela unikátní možnosti aplikace základních metod prevence. Jako ilustraci konkrétního preventivního programu jsme zvolili program Normální je nekouřit. Desetiletou zkušenost s programem zprostředkuje Iva Žaloudíková a Drahoslava Hrubá. Ve třetím výzkumném sdělení nahlédneme do zkušenosti rozumově nadaného žáka se šikanou, dostáváme se tak k autentickým prožitkům žáků, ze kterých vyplývá nutnost terciární prevence tohoto závažného sociálně patologického jevu.

Téma z jiného soudku nabízíme v rubrice **Didactica viva**. Martin Jáč popisuje výukovou situaci z hodiny přírodopisu zaměřenou na stavbu kostry obratlovců a člověka s využitím pozorování a porovnávání koster vybraných zástupců. V rubrice **Do výuky** představíme vzdělávací hry pro žáky s dyslexií, výrobu zkameněliny v hodině biologie, aktivitu k tématu uprchlictví jako námět do výuky od Asociace učitelů občanské výchovy a nápady pro práci s tabletem v literární a slohové výchově.

V reportáži se podíváme na výuku první pomoci v Zambii. Václav Mertin se ve své poradně věnuje tématu střídavé péče u žáka, který navštěvuje dvě školy. Jazykovými otázkami se pak zabývá Jazyková poradna. V neposlední řadě nabízíme recenze na aktuální publikace a stručné zprávy ze školství.